



Frankenstein educador

Frankenstein educador

Ph. Meirieu

Barcelona: Ed. Laertes, 1998

Philippe Meirieu reflexiona en aquest llibre sobre quins són els criteris que tot educador/a ha de tenir en compte en el desenvolupament de la seva tasca per mantenir l'equilibri entre el deure d'orientar el creixement d'una persona en el seu procés de formació (sobretot si parlem de la infància) i el respecte al desenvolupament lliure de les característiques, particularitats i tendències pròpies d'aquesta persona. És a dir: com ser influent però, a la vegada, no anul·lar el ser més íntim i més singular de la persona que creix? Com orientar l'aprenentatge de la llibertat i de l'autonomia? Com assegurar la llibertat sense caure en l'abandonament? Quines són les contradiccions i dilemes que experimenta l'educador/a en la recerca del tot més adequat en l'exercici del seu rol?

L'autor utilitza l'obra de Mary Shelley com a forma poètica per aproximar-se a aquests interrogants.

El doctor Frankenstein, en la seva pretensió de crear un ésser a partir d'enganxar peces com si d'un trencaclosques es tractés, descobreix que l'ésser creat té personalitat pròpia i només por tenir existència en la mesura en què no renuncia a la seva essència de llibertat. Aquesta evidència porta Meirieu a reflexionar sobre les limitacions del fet

educatiu: no pot ser la fabricació d'un ésser passiu, però tampoc no pot ser l'abandonament al creixement espontani sense cap orientació.

L'obra s'organitza en tres grans blocs. En el primer, l'autor analitza l'error d'entendre l'educació com a fabricació i ho fa acompanyant el relat de Frankenstein amb d'altres clàssics de la literatura o del cinema que parteixen dels mateixos supòsits, com pot ser Pinotxo, Pigmalió, el Gólem, Robocop o Blade Runner. En el segon bloc, descriu les premisses per a una "revolució copernicana en pedagogia", és a dir, els criteris marc que qualsevol pedagogia hauria de seguir per no caure en aquesta "fabricació". De forma resumida, les grans idees clau d'aquesta segona part són: la persona que l'educador/a té al davant no és de la seva propietat; aquesta persona té criteri i autonomia; l'aprenentatge sempre és una reconstrucció de la persona que aprèn; un només pot aprendre si vol; l'educador/a no ha de confondre el "no poder" sobre l'altre per fer-lo aprendre amb el poder que sí que té de crear les condicions perquè l'altra persona vulgui fer canvis de manera voluntària; en tota acció educativa cal pensar des de la perspectiva de l'autonomia que la persona que s'educa podrà adquirir; finalment, la pedagogia no és una ciència exacta i s'ha de reconèixer les seves limitacions.

Hi ha tres frases en aquest apartat que sintetitzen tota la filosofia de l'autor:

“En educació, el normal és que la cosa *no funcioni*. El normal és que l’altre/a se’ns reveli, encara que només sigui per recordar-nos que no és un objecte que es fabrica sinó un subjecte que es construeix”.

També: “cal reconèixer *l’insostenible lleugeresa de la pedagogia*.”

I finalment: “cal crear *espais de seguretat*, això és, escenaris on la persona que s’educa s’atreveixi a fer coses que no sap fer perquè no haurà de patir les conseqüències dels potencials errors de no saber-les fer”.

Finalment, la tercera part del llibre està dedicada a mostrar criteris i orientacions sobre com construir una pedagogia que, en paraules de l’autor, sigui “contra Frankenstein i realment porti cap a l’autonomia de l’altra persona”.

En síntesi, és un llibre imprescindible perquè situa de forma clara els límits dins dels quals s’ha de moure l’activitat educativa: ni fabricar i anul·lar l’altre/a, ni abandonar-lo/a a la seva sort. Per altra banda, els marges són molt amplis i, més enllà del llibre, obre un interessant marc de referència que permet situar les grans pedagogies clàssiques, des de les més directives com és el cas de les propostes de Makarenko, més a prop dels límits de la fabricació tot i que no arribin a ser-ho, fins a les més obertes com poden ser les propostes de Neill o Deligny, en aquest

cas molt més a prop de l’abstencionisme pedagògic.

Però segurament, el gran mèrit és que aquest llibre obre les portes a la reflexió sobre l’acció pedagògica des de la perspectiva de l’ètica perquè, en definitiva, està parlant del compromís, les responsabilitats i les renúncies que ha d’assumir l’agent educatiu en la cura de l’altre, en el seu procés de formació cap a la llibertat i el benestar propi i col·lectiu. Aquesta temàtica l’abordarà de forma específica i aprofundida en el seu llibre *La opció de educar*, del qual parlarem en un altre “llibre recuperat”.

Jesús Vilar Martín
Facultat d’Educació Social i
Treball Social Pere Tarrés